

compositum cum proportione ad naturam, et partes ejus quas afficit; omnis autem compositio essentialis requirit extrema, quæ se habeant tanquam actus et potentia.

23. Secundo colligitur ex dictis, hujusmodi subsistentiam includere et partiales modos ipsarum partium et unionem eorum inter se. Prior pars probatur, tum quia compositum includit extrema ex quibus componitur, tum etiam quia subsistentia non est res omnino distincta, sed modus adæquatus naturæ compositæ; posterior item pars est facilis ex dictis, quia subsistentia adæquata unius naturæ est per se una, sicut et ipsa natura; oportet enim ut sæpe inter se servant proportionem; ergo integra subsistentia totius naturæ non est tantum aggregatum quoddam partialium subsistentiarum, seu modorum materiæ et formæ, alias in ratione subsistentiæ non esset per se una; includit ergo in suo genere unionem aliquam illorum partialium modorum inter se, qua conjunguntur ad constituendam unam adæquatam subsistentiam totius compositi. Et confirmatur a simili, nam essentia, ut sit una, præter essentias partium, materiæ, scilicet, et formæ, requirit unionem earum inter se, et idem est de existentia; ergo idem est de subsistentia. Tandem confirmatur, nam separata, verbi gratia, forma hominis a materia, licet in singulis partibus maneant subsistentiæ partiales, non tamen manet subsistentia humanitatis, sicut nec humanitas ipsa; ergo, sicut humanitas non est aggregatum materiæ et formæ (nam hujusmodi aggregatum manet dissoluta unione, cum tamen humanitas non maneat, ex quo necessario concluditur, humanitatem per se et essentialiter includere unionem), ita omnino de subsistentia philosophandum est, servata proportione.

24. Tertio sequitur ex dictis, subsistentiam naturæ completæ materialis non esse indivisibilem priori modo supra posito, ut in secunda etiam conclusione dictum est, id est, simplicem et incompositam. Nunc videndum superest an sit etiam divisibilis posteriori modo, id est, resolubilis in ea, ex quibus componitur, conservatis componentibus, vel utroque, vel altero eorum.

Compositam subsistentiam in partes integrantes dividi posse.

25. Dico quarto: subsistentia materialis ratione compositionis ex partibus integrantibus, quantum est ex se, divisibilis est in

partes, quæ post divisionem conserventur in suo esse, et incipiant esse integra supposita seu integræ subsistentiæ. Dico *quantum est ex se*, quia ex parte naturæ seu subjecti potest interdum contingere, ut hæc divisio non possit in actum reduci, saltem naturaliter, vel quia substantia est incorruptibilis, ut in cælo; vel quia est physice indivisibilis, ut in minimo naturali; vel quia substantia conservari non potest sine tali partium integritate, ut quando animali caput abscinditur; tunc enim corrupta substantia, necesse est etiam destrui subsistentiam. At vero quoties substantia dividitur in partes integrantes et retinentes eandem substantialem naturam, tunc etiam subsistentia totius dividitur in partes integrantes, ex quibus constabat, quæ desinunt esse partes, non amittendo esse quod antea habebant, sed amittendo tantum unionem; et hoc sensu dicimus subsistentiam materialem, quantum est ex se, esse divisibilem. Quod probatur, nam quando aqua, quæ erat continua, dividitur in duas, partes, quæ post divisionem sunt duo supposita aquæ, subsistentia, quæ antea erat una et composita, dividitur in duas; ergo subsistentiæ materiali, quantum est ex se, non repugnat hæc divisio, si aliunde non repugnet ex parte formæ seu naturæ. Respondent aliqui, tunc non dividi subsistentiam, sed omnino corrumpi ac destrui quæ antea erat; et duas alias generari. At hoc sine fundamento dictum est, et ideo per se est incredibile, nam illa subsistentia imitatur substantiam, cujus est subsistentia; sed substantia est divisibilis, ita ut post divisionem maneat in utraque parte divisa eadem entitas substantiæ cum eadem singularitate, individuatione et existentia, mutato tantum modo unionis seu terminationis; ergo idem erit de subsistentia. Respondent non esse parem rationem, quia subsistentia est complementum suppositi, et huic complemento repugnat quod sit pars unius totius complementi¹. Sed hæc responsio non potest cum superius dictis consistere; ostendimus enim, hanc subsistentiam rerum materialium non esse ita indivisibilem, ut sit tota in toto, et tota in qualibet parte, et consequenter probatum est esse extensam et habere partes; non ergo repugnat huic complemento totali habere partes inter se unitas, et suo modo continuas.

¹ Fonsec., l. 5 Met., c. 8, quæst. 6, sect. 5, ad 3.

26. Neque dicti auctores afferunt rationem aliquam, quæ hujusmodi repugnantiam ostendat, neque revera afferri potest, quia subsistentia est complementum rei in ratione per se stantis et independentis ab aliquo sustentante; huic autem complemento non repugnat habere partes proportionatas rei cujus est complementum. Nam res ipsa, quæ per se subsistit, verbi gratia, tota aqua, constat ex partibus partialiter etiam subsistentibus, seu consubsistentibus cum toto et in toto, quia, licet partes sint in toto componentes illud, tamen non sunt proprie in illo tanquam in sustentante, et ideo habere possunt in illo partem subsistentiæ, seu partialem subsistentiæ modum; non ergo repugnat huic complemento, quod constet ex partibus ipsius complementi inter se unitis. Ergo, pari ratione, non repugnat quod, dissoluta unione, conservetur in utraque parte substantiæ divise entitas modalis utriusque subsistentiæ, quæ antea erat partialis propter unionem, et incipit esse totalis per divisionem; neque enim ulla unio seu continuatio partium subsistentiæ magis est necessaria ad conservationem subsistentiæ, quam ipsius substantiæ. Quocirca, sicut in hujusmodi subsistentia materiali intelligitur extensio partium, ita intelligi debet earum continuatio in aliquo termino communi sibi proportionato. Unde, cum fit talium partium divisio, solus ille terminus communis destruitur, et resultant novi termini extremi ac terminantes, et hæc solum de causa amittunt partiales subsistentiæ denominationem partialium, et incipiunt esse totales, sicut contingit in partibus quantitatis et materiæ seu substantiæ. Neque affertur ulla ratio ob quam aliter sit philosophandum de extensione, continuatione et divisione hujus subsistentiæ, quam aliarum rerum materialium. Neque sunt multiplicationes sine causa generationes, et corruptiones rerum aut modorum realium. Ex vi autem solius divisionis præcise sumptæ non destruitur nisi sola continuatio, neque insurgit quidquam aliud præter terminos terminantes loco termini communis, seu continuantis; non ergo destruitur tota entitas subsistentiæ, quæ prius erat, sed dividitur in duas per solam earum discontinuationem.

Quomodo integra subsistentia hominis in partes quasi essentielles dividatur.

27. Dico quinto: in homine integra subsistentia totius humanitatis constat ex partia-

libus subsistentiis animæ et corporis, ita ut, horum dissoluta unione, maneat in utraque parte compositi pars subsistentiæ, atque ita fit ut subsistentia integra hominis sit divisibilis quasi essentialiter sicut et natura. Hanc conclusionem indicavit Genebrar., lib. 2 de Trinit., pag. 63 et 64, dicens, subsistentiam interdum manare ab uno principio, ut in Angelis, interdum a duobus, ut in hominibus animo et corpore constantibus. Et quoad eam partem, quæ ad materiam seu corpus spectat, communis est homini cum aliis rebus materialibus, et ideo in sequenti conclusione tractabitur et probabitur. Altera vero pars, quæ ad animam pertinet, est propria hominis, et in ea supponitur imprimis, animam hominis separatam a corpore vere subsistere, quod est certissimum. Quod enim maneat vere existens, de fide est; hinc autem fere evidenter sequitur manere etiam subsistentem, quia per se existit independentem ab omni sustentante. Quod etiam manifeste declaravit Incarnationis mysterium; nam anima Christi separata mansit Verbo unita, et consequenter subsistens per subsistentiam Verbi; ergo signum est, ipsam ex se esse capacem propriæ subsistentiæ, quam Verbum per unionem impedivit, et altiori modo supplevit.

28. De anima vero rationali corpori conjuncta solet esse quæstio, an pro eo statu subsistat; quidam enim simpliciter affirmant, quia etiam dum est unita corpori, non sustentatur, nec pendet ab illo. Cajet., 1 part., q. 76, art. 1, ad 5, et q. 90, art. 2; Ferrar., lib. 1 cont. Gent., cap. 68; favet D. Thom., in 1, d. 8, quæst. 5, art. 2. Alii vero absolute negant, quia subsistere includit negationem existendi in alio, etiam per modum formæ. Cajetanus, 3 p., q. 6, art. 3. Alii vero (ut Fonseca, lib. 5, cap. 8, q. 5, sect. 4.) sub distinctione respondent, quia existimant, subsistere, utroque modo accipi posse, scilicet, ut includit tantum negationem dependentiæ a subjecto, vel sustentante, vel ut includit absolutam negationem existendi in alio etiam per modum partis aut formæ. Et priori modo concedunt animam rationalem unitam corpori subsistere, posteriori autem modo negant. Et idem fere dicunt de anima separata, nam sub una significatione fatentur eam subsistere, sub alia vero negant, scilicet, quatenus subsistere dicit negationem non solum actualis unionis, sed etiam aptitudinis existendi in alio per modum formæ vel partis. Sed hæc

responsio multiplicando vocis significationes in eis sistit, et rem non satis declarat. Nos vero, ad rem ipsam potissimum spectantes, supponimus (quod supra probatum est) rem non constitui subsistentem formaliter per negationem aliquam, sed per positivum modum existendi, quem comitatur negatio omnis alterius modi illi repugnantis, ut, verbi gratia, negatio unionis hypostaticæ ad aliud suppositum. Nam, sicut ex unione hypostatica occasio sumpta est inquirendi et cognoscendi modum subsistentiæ naturæ creatæ, ita ratio hujus subsistentiæ per negationem unionis hypostaticæ, seu per immediatam repugnantiam inter modum per se subsistendi et modum unionis hypostaticæ optime a nobis declaratur. Sic igitur de anima separata nulla est dubitandi ratio, quin hunc modum positivum habeat et consequenter subsistat, ut ostensum est. Difficultas ergo solum esse potest, an ille modus positivus et realis, a quo anima separata habet ut subsistat, illi de novo acquiratur per separationem, an vero eundem habeat a principio creationis suæ in corpore. Nam si illum habet, ab illo denominabitur subsistens, nam hæc non est denominatio negativa, sed positiva; si vero non habet, non erit subsistens, dum est in corpore, atque ita, si rem spectemus, omnino cessat distinctio data.

29. Existimo autem non posse satis demonstrari alterutram ex primis duabus sententiis. Quia vera resolutio ex hoc pendet, scilicet, an modus subsistendi animæ habeat formalem repugnantiam cum modo unionis seu informationis corporis, nam uterque modus est positivus, ut partim ex dictis, partim ex disputatione de causis constat; si ergo formalem repugnantiam inter se habent, non poterit anima informans corpus habere simul modum subsistendi, atque ita fiet ut anima in corpore non subsistat; si vero illi modi inter se formaliter non repugnant, erit sine dubio subsistens anima, etiam dum corpus informat, quia talis anima natura sua capax est illius modi subsistendi, imo illum natura sua postulat, vel potius ab illa fluit statim ac non impeditur, ut patet in anima separata; si autem modus unionis vel informationis non repugnat formaliter cum illo modo subsistendi, nihil habet anima humana, etiam dum est corpori unita, quod propriam ejus subsistentiam impediatur; habebit ergo illam. An vero illi duo modi subsistendi et informandi habeant inter se formalem repugnantiam, in

neutram partem invenio sufficientem demonstrationem aut ostensionem.

Animam rationalem etiam in corpore subsistere.

30. Existimo autem probabilius opinari, qui dicunt, non esse inter illos duos modos formalem repugnantiam, ideoque animam hominis, etiam corpori unitam, vere subsistere. Ratio est, quia, licet anima informet corpus, non sustentatur a corpore, neque ab illo pendet; ergo, quamvis informet, existit in se ac per se ratione suæ independentiæ. Confirmatur primo, quia unio illa informativa, longe distincta est ab unione hypostatica, ut per se constat; ergo non est necesse ut includat formalem repugnantiam cum subsistentia, quam includit unio hypostatica. Dices, quamvis anima non uniatur hypostaticæ corpori, uniri tamen hypostaticæ toti homini seu personæ hominis, et ideo non posse habere propriam subsistentiam. Sed hoc potius confirmat oppositum, nam anima rationalis non unitur personæ hominis tantum ut mendicans ab illa subsistentiam, sed potius ut constituens seu conferens illam, vel totam, ut interdum videtur D. Thom. in nuere¹, vel saltem ex parte seu partialiter, ut nos opinamur: hæc autem unio in persona non excludit, sed potius requirit partialem subsistentiam, sicut etiam partes aquæ ununtur in uno supposito, componendo integram subsistentiam ejus suis partialibus subsistentiis.

31. Secundo confirmatur ac declaratur hoc ipsum ex mysterio Incarnationis; anima enim Christi, a principio creationis suæ et toto suo tempore, quo fuit unita corpori, fuit etiam unita hypostaticæ Verbo divino propria unione ex se independente ab unione ad corpus, quæ in illa mansit etiam post separationem a corpore; ergo unio hypostatica animæ ad subsistentiam Verbi, et unio informativa ejusdem animæ ad corpus, non habent inter se formalem repugnantiam; ergo nec propria subsistentia animæ habet formalem repugnantiam cum actuali informatione; nam unio hypostatica supplet vicem propriæ subsistentiæ, et illam impedit. Simile argumentum sumpsimus alibi², ad hominem, contra Cajetanum, nam ille con-

¹ 1 p., q. 76, a. 1, ad 5, lib. 4 cont. Gent., cap. 68.

² 1 tom. 3 p., disp. 17, sect. 1.

cedit animam rationalem post resurrectionem informantem corpus gloriosum, fore subsistentem in ipso corpore; ex quo plane conficitur, informationem et subsistentiam non habere inter se formalem repugnantiam: ergo idem dicendum est de informatione in corpore corruptibili; hæc enim ejusdem rationis est physice et essentialiter cum informatione corporis gloriosi, sicut et corpus ipsum essentialiter idem est, licet diversis qualitatibus affectum.

32. Ultimo confirmari potest, quia anima rationalis fit per creationem prius natura quam uniatur corpori; ergo fit subsistens in eo instanti, in quo creatur; ergo manet subsistens dum informat corpus. Antecedens est certum, et posterior consequentia evidens, quia anima rationalis in eodem instanti temporis, quo creatur, informat corpus; si ergo in illo instanti creatur subsistens, simul habet subsistentiam cum informatione, quia non potest in eodem instanti temporis prius natura recipere positivum modum subsistentiæ, et illo privari propter unionem ad corpus, quia hoc involvit apertam contradictionem. Quod si in illo primo instanti habet anima utrumque modum subsistentiæ et informationis, etiam toto tempore, quo est in corpore, habebit utrumque, quia tales modi non magis inter se pugnant in quovis tempore, quam in uno instanti. Prior vero consequentia probatur ex D. Thoma, 1 p., q. 45, a. 4, ubi probat, creari esse proprium rerum subsistentium; si ergo anima hominis in corpore creatur, etiam in eo subsistit. Responderi potest, creationem posse terminari ad existentiam absque subsistentia. Sed quanquam supernaturaliter et miraculose hoc verum sit, ut in creatione animæ Christi contingit, naturaliter tamen non videtur id fieri posse, cum non sit rerum naturis consentaneum, nam creatio natura sua tendit ad rem subsistentem; unde ejus efficacia non potest impedi ex naturali conditione rei, quæ creatur. Ex quo potest nova ratio in hunc modum formari; nam, sicut anima rationalis ex natura sua petit fieri per creationem, ita etiam petit subsistere, ad quod ultimate tendit creatio; cum ergo petat etiam informare corpus, signum est has duas condiciones non esse inter se repugnantes; non enim potest anima ex natura sua simul repugnantes condiciones postulare. Quod si illæ condiciones repugnantes essent, potius subsistentia impediret informationem, quam e converso,

quia illa est intimior creationi; concreatur enim subsistentia seu intrinsece consequitur ad terminum creationis; informatio vero seu unio ad corpus fit per distinctam rationem extrinseci agentis.

33. Sic igitur satis probabiliter concluditur, animam rationalem, etiam dum est corpori conjuncta, habere positivum modum subsistendi, et cum separatur, non acquirere novum aliquem existendi modum positivum, sed privari solum positivo modo unionis ad corpus. Neque oportet ut loco illius positivæ unioni succedat in anima separata aliquis modus positivus, formaliter repugnans unioni ad corpus, sed sufficit sola carentia unionis; estque id magis consentaneum naturali conditioni ipsius animæ, quæ ex se apta est ad unionem, illamque naturaliter petit, et ideo nunquam postulat modum aliquem existendi repugnantem unioni; non ergo est ulla ratio vel causa cur illi tribuatur, etiamsi unione privetur. Et propterea etiamsi separata sit, quasi violenta manet, appetens corpus, quod certe non ita esset, si unioni succederet alius modus existendi positivus et connaturalis, et repugnans unioni; sicut materia non manet in statu violento, quando privatur una forma, quia illa alia succedit; esset tamen violenter, si omni forma privaretur.

34. Ex his ergo probata manet assertio posita; nam si anima rationalis in corpore suam habet subsistentiam partialem, quam retinet, etiamsi a corpore separaretur, necesse est ut integra subsistentia hominis ex partialibus subsistentiis animæ et corporis inter se unitis componatur, et in eadem sit resolutibilis seu divisibilis per separationem animæ a corpore, manente subsistentia partiali in parte separata. Et confirmari hoc potest ex mysterio Incarnationis; nam ad hunc modum unio totius humanitatis componitur ex partialibus unionibus animæ et corporis, et in eas fuit resolutibilis; nam per separationem animæ a corpore sicut humanitas destructa est, ita et ejus integra unio ad Verbum, manserunt autem partiales uniones in anima et corpore separatis; ita ergo dicendum est de partialibus subsistentiis; nam unio illa supplet subsistentiam propriam cum proportione. Neque contra hanc assertionem occurrit nova difficultas ex parte animæ (nam de materia statim dicemus), quia cum illa subsistentia animæ incompleta sit, et partialis, non repugnat ei compositio integræ subsistentiæ,

neque etiam repugnat ut eadem res simul hoc modo subsistat, et sit pars, sicut de partibus aquæ supra dicebamus, quo exemplo utitur ad rem præsentem D. Thomas, 1 p., q. 75, art. 2, ad 1 et 2, ex quo loco plane constat illum fuisse hujus sententiæ, quam etiam habet quæst. disp. de Anim., art. 4, ad 6.

De compositione et dissolutione subsistentiæ in aliis rebus pure materialibus.

35. Dico sexto: in aliis substantiis materialibus et corruptibilibus præter hominem, licet integra subsistentia totius componatur ex partialibus modis materiæ et formæ, et per eorum separationem dissolvatur, non tamen potest post separationem uterque partialis modus consequens esse, sed tantum partialis modus materiæ, et ideo in his rebus sola materia habet partialem subsistentiam, non tamen forma. In hac assertionem explicamus modum compositionis subsistentiæ completæ omnino materialis, quæ res non est quidem facilis ad explicandum. Quod igitur hujusmodi subsistentia composita sit ex partialibus modis, qui per modum actus et potentiæ inter se comparentur, in superioribus probatum est, atque hos partiales modos materiæ et formæ attribuimus, quia cum integer modus subsistentiæ realiter identificetur et adæquate cum tota natura, necesse est ut partialiter cum forma et materia idem sit, et consequenter, quod materiæ et formæ partiales modi respondeant, ex quibus integra subsistentia componatur. Atque hinc etiam necessario fit ut, dissoluta unione harum partium, integra subsistentia dissolvatur et pereat; id enim commune est omni composito, cujus partes separari possunt; constat autem, in his rebus, de quibus agimus, unionem partium dissolvi posse. Rursus in his rebus etiam est manifestum, dissoluta unione non posse manere utrumque partialem modum, quia saltem ille non manet, qui ad formam pertinet; cum enim forma ipsa non maneat, nec modus ejus conservari poterit.

36. Quod vero ex parte materiæ idem maneat partialis subsistentiæ modus, non omnibus probari videtur; nam cum materia sit imperfectior quam forma, videtur ab illa recipere modum et rationem subsistendi, et consequenter, mutata forma, necessario debere mutari in materia partialem subsistentiæ modum. Deinde quia materia existens in toto proprie non subsistit; ergo non habet

propriam subsistentiæ modum, quem retinere possit sub diversis formis. Nihilominus tamen pars conclusionis posita verior videtur, quia, mutata forma, nulla realis entitas vel modus substantialis mutatur in materia præter modum unionis, qui longe diversus est a modo subsistentiæ, etiamsi admittamus esse in materia talem modum unionis distinctum ab unione formæ, de quo supra dictum est. Quod enim hi modi, scilicet unionis et subsistentiæ, sint distincti, probatur primo a simili ex dictis de unione et subsistentia animæ rationalis. Secundo, quia si Deus conservet materiam sine forma, ut facere potest, talis materia careret omni modo unionis ad formam, et nihilominus esset subsistens; potest ergo conservari modus subsistentiæ sine modo unionis; distinguuntur ergo ex natura rei. Tertio idem colligi potest ex propriis rationibus talium modorum; nam modus unionis est quasi respectivus, essentialiter pendens ab altero extremo unionis et compositionis; modus autem subsistentiæ est in se omnino absolutus, et ideo vix potest a nobis nisi per negationem declarari. Quarto, ex mysterio Incarnationis, nam modus unionis materiæ cum forma non pugnat cum unione hypostatica; nam materia actu unita animæ rationali, et formæ sanguinis vel cadaveris, fuit simul unita hypostaticæ Verbo divino; at vero modus subsistentiæ propriæ directe repugnat unioni hypostaticæ, ut ex dictis constat; sunt ergo illi modi diversi.

37. Quod vero non repugnent hi duo modi simul esse in materia, probari potest eisdem argumentis, quibus hoc ipsum vel simile de anima rationali probavimus, scilicet, quia materia non unitur formæ ut subjecto, vel ut sustentanti illam in suo esse; nam potius materia est primum subjectum formæ seu generationis, et ideo natura sua maxime postulat hunc modum existendi in se ac per se simul cum unione ad formam; ergo utrumque modum postulat, et unus alteri non repugnat, neque ulla probabilis ratio talis repugnantia afferri potest. Item quia in mysterio Incarnationis corpus Christi Domini simul habuit unionem ad animam, et unionem hypostaticam ad Verbum loco propriæ subsistentiæ; ergo tale corpus natura sua haberet cum unione ad animam proprium subsistentiæ modum, nisi per unionem hypostaticam esset præventum.

38. Denique (ut ad id quod intendimus

deveniamus), quod partialis modus subsistentiæ materiæ non ita pendeat a forma, vel ab unione ad illam, ut necesse sit, mutata forma, mutari illum subsistentiæ modum, probatur, quia nulla est ratio talis dependentiæ, nam ipsamet essentia seu existentia materiæ pendet a forma, quatenus illam naturaliter requirit ut sit; et nihilominus mutata forma, non mutatur actualis entitas seu existentia materiæ, sed eadem numero perseverat; ergo idem erit de partiali subsistentia ipsius materiæ. Probatur consequentia, tum quia subsistentia est proportionata existentia, tum etiam quia est tam absoluta sicut ipsa existentia; ergo non est cur magis pendeat ab hac individua et determinata forma, vel ab unione ad illam, quam ipsa existentia. Ex quo facile solvitur prior pars rationis in contrarium; est enim magna diversitas inter formam materialem et materiam; quantum enim forma sit absolute perfectior quam materia, in hoc tamen est secundum aliquid minus perfecta, quod plus pendet hæc determinata forma ab hac determinata materia, quam e converso; non enim potest eadem forma migrare a materia in materiam, sed, eo ipso quod ab hac materia separatur, perit; materia autem migrat (ut ita dicam) a forma in formam, vel potius eadem manet sub diversis formis in ea succedentibus. Quod provenit vel ex diverso modo dependentiæ; nam forma pendet a materia ut a propria causa, materia vero solum pendet a forma ut a conditione requisita, ratione cujus ei debetur existentia et ejus conservatio, et non sine forma; vel certe provenit ex proprio munere primi subjecti, nam circa illam versatur actio agentis, et ideo necesse est ut sit apta permanere sub utroque termino; forma vero, quæ est terminus actionis, non habet eam indifferentiam, et ideo si materialis sit, pendet in suo esse ab actuali unione ad subjectum, quæ mutari non potest, manente et conservata ipsa forma. Ex hac autem, eademque radice provenit altera differentia, scilicet, quod materia, mutata forma, possit conservari cum existentia et cum existendi modo; forma autem, sicut non potest conservare existentiam mutando subjectum, ita etiam non possit existendi modum retinere.

39. Atque hinc probata etiam relinquitur penultima conclusionis pars, scilicet, habere materialem suam partialem subsistentiam, quia in suo genere concurrat ad componendam integram subsistentiam cujuscumque

materialis substantiæ completæ. Nam habet proprium partialem modum existendi, quo componit subsistentiam totalem, ut ostensum est; et ille modus talis est, ut per illum habeat materia esse in se ac per se, et independens ab omni subjecto vel sustentante; et ratione ejusdem modi existendi potest eadem materia quasi in se manere sub diversis formis, conservato eodem existendi modo, ut ostensum est; ergo ille modus existendi materiæ vere ac proprie est subsistentia saltem partialis. Respondent aliqui, hoc ipso quod materia pendet in suo esse et modo essendi a forma absolute seu in communi sumpta, non posse habere talem existendi modum proprium, qui sit subsistentia. Et eadem ratione aiunt, materiam actu unitam formæ multo minus dici posse subsistere, quam animam rationalem unitam corpori; nam anima rationalis ita est in corpore, ut in suo esse simpliciter non pendeat, neque ab hoc corpore, neque absolute a corpore; materia autem pendet a forma, etiamsi absque hac vel illa forma esse possit. Alii vero utuntur distinctione superius data, scilicet, si subsistere solum dicat negationem inhæsionis in subjecto, sic materiam primam subsistere; si vero dicat, esse per se, id est, non in aliquo, a quo in suo esse pendeat, sic materiam primam non subsistere, quia est in composito, et ab eo pendet, seu a forma ejus.

40. Sed, ommissa vocis ambiguitate, quod ad rem spectat, dicendum est, dependentiam materiæ a forma nihil obstare, quominus in materia sit proprius modus subsistendi partialis; non enim omnis dependentia repugnat rationi subsistendi; omnis enim subsistentia creata pendet imprimis ab agente, et præsertim a Deo; omne etiam suppositum materiale pendet suo modo a dispositionibus suis, sine quibus existere non potest, et consequenter ab eisdem pendet subsistentia talis suppositi; et ad hunc modum pendet materia a forma, veluti a substantiali dispositione ita intrinseca et connaturali, ut sine illa esse non possit. Non ergo repugnat subsistentiæ hujusmodi dependentia, sed tantum illa, quæ est a subjecto vel supposito sustentante. Atque hinc fit (quod spectat ad usum verbi subsistendi), vere dici posse materiam subsistere, quia hæc denominatio positiva est a modo subsistendi, et non tantum negativa, neque includens (ut dixi) negationem omnis dependentiæ, aut omnis unionis cum alio, aut essendi in aliquo tanquam in toto, cujus sub-

sistentiam partialiter componat, sicut de anima rationali diximus; est enim quoad hoc eadem proportio. Verumtamen ut omnis tollatur æquivocatio, addatur aliquid quo declaratur materiam non subsistere ut integrum suppositum; non enim nego quin *subsistere* simpliciter dictum, interdum in hoc rigore sumatur, ut colligitur ex D. Thom., 1 p., q. 75, art. 2, ad 1 et 2. Dicatur ergo materia subsistere incomplete seu partialiter.

41. Superest ut dicatur de ultima conclusionis parte, quæ ad materiales formas substantiales pertinet, et, si attente considerentur quæ hactenus diximus, videri potest obscura, et non satis cum illis cohærens. Diximus enim subsistentiam suppositi pure materialis esse modum quemdam compositum ex modis partialibus materiæ et formæ; diximus etiam modum illum, qui se tenet ex parte materiæ, esse partialem subsistentiam; quomodo ergo intelligi potest alius modus partialis ex parte formæ, quin ille etiam sit partialis subsistentia, cum ex utroque resultet et componatur subsistentia completa? Aut si modus ille formæ subsistentia non est, quid, quæso, erit? aut qualiter poterit ratio ejus intelligi? Propter hoc ergo aliqui negant illam partem conclusionis positæ, et concedunt etiam formas materiales habere partiales subsistentiæ modos, et consequenter etiam fatentur illas subsistere, quamvis incomplete et in toto. Alii vero quoad hanc denominationem utuntur distinctione superius adducta, scilicet, prout subsistere dicit solam negationem inhæisionis, sic dici posse has formas subsistere, non vero prout dicit negationem dependentiæ et existentiæ in alio a quo pendet. Verumtamen apud antiquos Doctores nunquam appellantur hæc formæ subsistentes, neque dicuntur subsistere etiam incomplete. Imo expresse D. Thomas in loco proxime citato, distinguens subsistens seu hoc aliquid in incompletum et completum, dicit priori modo excludere inhærentiam accidentis, et formæ materialis, posteriori autem modo excludere imperfectionem partis. In quo satis significat non posse formas materiales dici subsistere, etiam incomplete, seu eo modo quo materia vel anima rationalis subsistere dicitur.

Substantiales formæ materiales nec partialem subsistentiam habent, nec subsistunt.

42. Ex quo plane fit, non habere materialem formam proprium modum existendi, qui

sit partialis subsistentia; alioqui ab illo modo denominaretur subsistens, saltem incomplete. Unde D. Thomas, citato loco, et cæteri Theologi, tanquam proprium et peculiare attribuunt animæ rationali inter omnes formas informantis corpus, quod sit aliquid subsistens, eo quod sit operans independentem a corpore, ut organo seu instrumento; et in art. 3, expresse negat D. Thomas, animas brutorum animalium esse subsistentes. Et hoc sensu dicitur nomine Augustini, in lib. de Eccles. dogmat., cap. 16 et 17, solam hominis animam esse substantivam, animas vero brutorum non esse substantivas. Ratio vero est, quia substantia intrinsece ac formaliter includit independentiam a sustentante, et maxime a materiali subjecto, seu causa a qua in suo esse res pendeat; sed in his formis materialibus nihil est (id est, neque essentia, neque existentia, neque modus existendi) quod non innitatur materiæ, ut sustentanti, quodque ab illa non pendeat in esse et conservari in genere materialis causæ; ergo modus existendi talis formæ illi connaturalis non potest habere veram rationem subsistentiæ partialis. Consequentia est per se evidens. Minor item est clara, satisque in superioribus declarata et probata, quia quidquid est in his formis est affixum materiæ; est enim commensuratum entitati et naturæ talis formæ, cui connaturalis est hæc dependentia. Denique nihil est in his formis, quod non producat vel producat per educationem de potentia materiæ; nihil ergo in eis est, quod non pendeat a materia ut a sustentante. Major autem propositio etiam videtur satis constans ex communi omnium consensu; omnes enim per hanc negationem maxime declarant rationem subsistentiæ, et eam ut minimum ad subsistendum requirunt, licet multi aliquid ultra postulent, ut vidimus. Item inhærentia directe opponitur subsistentiæ; omnis autem dependentia a subjecto sustentante potest inhærentia appellari; atque ita D. Thomas, supra, modum existentiæ formæ materialis in materia inhærentiam appellat; repugnat ergo cum propria subsistentia.

43. Neque refert quod in his compositis materialibus aliquid seu aliquis partialis modus ex parte formæ concurrat ad componendam integram subsistentiam totius. Non enim necesse est ut omne id, ex quo aliquid componitur, participet rationem vel denominationem totius; ut non quidquid componit

lineam, est linea, neque omne id, quod componit hominem, est homo, si proprie loquamur; sic igitur non quidquid complet subsistentiam totius, est subsistentia etiam incompleta, sed est terminus quidam vel modus complens subsistentiam. Itaque fate-mur subsistentiam integram naturæ omnino materialis componi ex partialibus modis materiæ et formæ; dicimus tamen modum materiæ esse partialem subsistentiam, non tamen modum formæ, quia modus materiæ est quasi primum fundamentum seu basis totius subsistentiæ talium rerum, et non nititur priori fundamento aut subjecto. Unde fit ut manere possit, naturaliter quidem sine hac vel illa forma, vel quacumque determinata, supernaturaliter vero absque omni forma, et absque omni complemento quod ab illa provenire potest. Modus autem formæ, licet sit complementum quoddam subsistentiæ totalis, non est tamen proprie partialis et incompleta subsistentia, quia est talis modus, qui innititur priori subjecto et fundamento, a quo ut a sustentante ita pendet, ut sine illo sustineri aut esse non possit, non modo naturaliter, quod certissimum est, verum nec supernaturaliter. Quamquam enim materialis forma possit a Deo conservari sine materia, modus tamen existendi quem habet, dum est in materia, non potest conservari in illa forma separata a materia, tum quia per separationem intrinsece mutatur modus existendi, tum etiam quia ille modus est quasi respectivus, et dicens actualem habitudinem, et competit formæ non utcumque, sed ut informanti, et componenti totum. Quod etiam optime declarat, quantum ille modus deficiat a ratione subsistentiæ partialis. Unde etiam constat differentia inter modum existendi animæ rationalis et aliarum formarum; nam illa præter unionem habet proprium existendi modum independentem a materia. Atque ita fit ut homo nobiliori modo subsistat quam omnes aliæ res materiales; subsistit enim et per se totus, et secundum materiam, et secundum formam, habetque subsistentiam integram compositam ex partialibus subsistentiis, quam perfectionem non attingunt aliæ res materiales, ut declaratum est.

44. Sed quæres an hic modus, qui ex parte formæ materialis concurrat ad complendam subsistentiam totius, sit ipsamet unio talis formæ cum materia, vel aliquis alius modus ex natura rei ab unione distinctus. Videtur

enim ex dictis sequi illud prius: diximus enim hunc modum talem esse, ut sine materia conservari non possit; hujusmodi autem dependentia seu tanta connexio videtur esse propria unionis formæ cum materia. Item quia præter unionem quæ includit substantialem inhæisionem, et dependentiam existentiæ talis formæ a materia, non videtur ad quid sit necessarius alius modus ejusdem formæ et existentiæ illius, aut quem effectum formalem habere possit circa existentiam talis formæ; non est ergo in tali forma alius existentiæ modus, nisi unio seu adhæsiō in materia. Sicut in forma accidentali actualis inhæsiō in subjecto est modus existentiæ talis formæ, et quasi ultimus terminus ejus, præter quem supervacaneum omnino esset alium fingere; idem ergo est in forma substantiali, quatenus cum accidentali convenit in informatione inhæsiō seu dependente a subjecto quod informat, quamvis differat in gradu seu perfectione talis inhæsiōnis. Quæ differentia optime etiam declaratur juxta eandem doctrinam; inhæsiō enim formæ materialis differt ab inhæsiōne accidentis, quia illa prior talis est ut, adjuncta incompletæ subsistentiæ materiæ, cum illa compleat perfectam et integram subsistentiam in genere substantiæ; ex quâ constat illam esse substantialem modum; inhæsiō autem accidentis nullo modo complet, aut pertinet ad subsistentiam integræ substantiæ, sed est omnino extra genus et latitudinem substantiæ.

45. Quamquam hæc pars videatur specie probabilis, præsertim cum hæc pluralitas rerum aut modorum vitanda sit, quoad fieri possit, nihilominus tamen dicendum existimo hunc modum esse distinctum ex natura rei ab informatione, seu unione, aut inhæsiōne formæ materialis in materia. Quod imprimis declaro ex mysterio Incarnationis: Verbum enim hypostatice sibi univit sanguinem (quem suppono habere formam distinctam ab anima rationali), et in triduo assumpsit cadaver, et juxta veram et receptam sententiam potuisset assumere naturam leonis, et aliam similem; ex vi autem talis unionis privaretur natura assumpta integra atque totali subsistentia creata, et de facto ita contigit in sanguine, et in cadavere Christi juxta sanam doctrinam; ergo privatur tam incompleta subsistentia materiæ, quam omni complemento subsistentiæ, quod ex parte formæ adjungitur, id est, illo partiali modo, quem forma materialis secum affert ad complendam cum subsistentia ma-